

קבוץ השומר הצעיר
קרצוישוקלי ג'
החשון-לציון

לזכרה

הפנקס

אוקטובר 1946 - 16 לאוגוסט 1958

--- לא אקבול אתי בבית סקול
בראשון-לציון. בעקרב שאי אשכ -
אקבול אתי באינא פינה בעתה
ונלעזבו ארתיסקה - הצגיה אלתי
אתכם בני שאי אשכ בדר כאן. ---
/מתוך מכתבם למחברות/

לכם חברים מה יש להגיד: תצינו את העובדא,
תתרגלו אליה במשך הזמן, והחיים לחיים, והמתים
למות. זה אני הייתי אומר לו אני הייתי בין
החיים, ואחר בין המתים.

הייתי רוצה כמה דברים בכל אופן שתזכרו
(אינני דורש שתעשו אותם).

א) חברים, תכנסו לתוך החיים עם עינים פתוחות,
אף פעם לא להשלות את עצמכם, את החסרונות לציין
ולבקר אותם, בלי להסתמט ולברח מהם.

ב) והדבר השני והטובי: "המטרה מקדשת את
האמצעים" כך אמר אחד-העם וכך זה נכון.

מטרתנו להגיע אל בקודה ידועה - משק ופתרון
סוציאלי במדה ידועה, אני מציין במדה ידועה, כיון
שאף פעם לא תצליחו לא אתם ולא אלה שיבואו אחריכם
לפתור אותה, העולט רקוב כבטיסו ועד ראשו, וזה -
יש שרוצים לראות ויש שלא רוצים לראות.

והאמצעים הם יכשים מאד, לנצל את כל אחד ואחד
שמסביבתכם, כיון שאם אתם לא תנצלו אותם הם ינצלו
אותכם, ולסדר את עצמכם - ולשאוף לזה, בלי להתחשב
אם אפשר לקבל את חיון בתנאים כאלה או לא. תמיד
ההתחלה קשה, ואחר כך נטל לידכם משהו - החזק אותו
ותכצץ אותו כיון שזהו חוק של מלחמה הקיום ולא
הזרת. יבואו, ובאו, ובאים כל מיני אנשים

ואומרים הצדק יטלוט, הצדק צריך לשלט, הצדק זהו
תכלית העולט; אין זה נכון, צריך להוציא מהטלון את
המלה הזאת, לא קיים צדק, לא קיימת אמת, תפתחו את
עיניכם ותראו בחיים היום-יומיים, החל מהדברים
הקטנוניים ביותר והגיע עד החשובים ביותר, אחד
רוצה לבלוע את השני, אחד רוצה לעלות על השני הן
בהריצותו - או בעצלנותו, הן בחכמתו - או בטפלותו,

הן בעבודה - או באי עבודה; כל העולט בנוי על
מלחמה בתוך מלחמה וחוצה לו מלחמה, לפעמים יותר
חזקה ולפעמים יותר חלשה, בדיוק כמו שהאדמה מתנועעת
כל הזמן לאט מבלי שברגיס בזה, ורק לפעמים מתי
סמומיעה רעידת אדמה יותר חזקה אנחנו מתחילים
להרגיס בה.

מסוגלים מסוגי להתישב פעם ולעסות חסנון, סכום,
כסביל מי, וכסביל מה, וכסביל מה מה הענין שנקרא
חיים - כמדומני שתענו כסונו - החל האלים הכל.
חברים ישרהל.

לא, יקירי ישראל, לא צדקת! אמת הדבר, היית
נתון כל הזמן בטבח של סתירות ונגודים אולם לבטוף
הגעת לסתירה הגדולה, לסתירה בין השאיפה והמעשה -
שאפת לחיים ובחרת במות.

נכון יקירי, צריכים אנו לצעוד בעינינו פקוחות,
פקוחות מאד ומרחיקות ראות, אל לנו להשלות את עצמנו
בסוט פנים ואופן, עלינו לבקר את עצמנו, ראשית -
כל אחד את עצמו ואחר כך גם את חבריו, ובקרתנו
צריכה להיות כנה וישרה; את זאת דרשת ומזאת גם השתמסת
כי לולא כך - לא היית מפהד להשאר בחיים. כל אדם נוהל
כשלושות, למעמיט בצדק ולפעמיט שלא בצדק, אולם על כל
אחד מאתנו לעמוד איתן ומוצק; נפלת, נכשלת - נשך
שפתיך, חרוק שן, אך המסיך להלחם, המסיך לשאת את הדגל
בעקשנות ועד הסוף, אל תרפה ממנו עד אשר תנצח - או,
אולי גם תפול חלל על מספרת דגלך. ואולי - גם תוכח
שדגלך אינו מוביל אותך למטרה, ואז - בלי פחד וללא
הטוט החליפנו ביותר טוב, ביותר שחור, אבל אל לך
לעזוב את המערכה. אדם כמוך ידע להלחם על שלו, והיה
צריך ומבורח להמסיך להלחם. כשראיתך מה,
חסר זונים, בהבעה של חסר ישע וחולשה נצחית, בהבעה
של כניעה - מיד עמדה לנגד עיני דמותך בזמן שאתה
מטביר לי משהו ומשתדל לשכנעני בחוזק ובתוקף; וכעת
איה אותה התקיפות ואיה אותו החוזק? - הסתירה הזו
אינה מובנה, לא, לגמרי אינה מובנה לי.

"המטרה מקדשת את האמצעים" - הדגשת זאת, וכל
אחד מאתנו מחויב להדגיש את זאת, ולכן אנו גם
מחטכנים, ולכן גם לא נשים לב באיזו דרך נגיע למטרתנו
(ובלבד שהיא לא תסתור אותה), אבל - עלינו לראות
קודם כל את המטרה ולראותה באופן ברור ומוצק ורק אז
אנו יכולים לבחור את האמצעים והם **מוכרחים** להוביל אך
ורק למטרה הנכססת ובלי כל סטיהקטנה שבקטנות.

אולם ישראל, את הסכום שלך לגמרי לא הכינותי
- "הכל הכלי הכלי הכל" ! את זאת יכול היה להגיד קהלת
אשר אותו סבב האושר והעושר, ואשר מתוך נדון הגיע
לפילוסופית היית זו. לא ישראל, אתה, אשר היתה
לך מטרה אטור היה לך לסכם כך, אתה, אשר כולך ערבת
למשך - לא יכולת להגיד זאת ! זכורני לרובי
זמן קצר, עת בקרת "במקוה" - כל אברייך רטטו - משך -

מסק, - - מסק, מרחב שדות, תבואה, מטעים, גדולים, רפת ודבורים מזמזמות - מאויר זה חיית ולו שאפת, אהבת את המסק הצמיד שלנו ותארת אותו לעצמך ולאחרים בצבעים אדירים. אל כל מפעל קטן שהקימונו הסבת את מלוא מרצן ועוררת רבים מאתנו לאהבה אותו, כל מפעל קטן היה לך כתרגיל לעתיד - למסק. רצית שכל אחד מאתנו ילמד לאהוב את העבודה ולהיות מסור לה. רצית שכל אחד יהיה מעורה בכל ענפי המסק שידע לעבור ע"י ערוגים ולהוציא עשב שוטה המכבב, לעבור ע"י מחסן ולהכניס אליו כלי עזוב, רצית שלכל אחד יהיה חוש, יהיה טבע של חקלאי. ואיני יכול לתאר לעצמי שבגלל סבות שאינן מחוורות לאיש מאתנו תוכל ליותר על זאת. אולם אנחנו, נדע להתמיד בחתימה למטרה הנכספת הזו - מסק וחברה חקלאית שהורה, נדע לבנות את אשר עזבת באמצע, והננו מבטיחים לך, כי ביום עלייתנו לא נשכחך כאן בטושבה הארוכה הזו, ולא נעזבך בדד - בין שדות תבואה טוריקה, על גבעה רמה תצפה אל המסק שלנו - שלך...

ברמה.

הילדות, התקופה בה מתרקם הרקע החנוכי של האדם, היתה לפי הגדרתו הוא הפרק הקצר שבחייו - הוא מהר מאד להתבגר ולהיות עצמאי. ואף על פי כן השרשיים מאז עמוקים מאד היו. בדרך כלל הילדים מתחנכים בחברה ובה לומדים את האיובי ואת השלילי, אצל ישראל היה להיפך - הוא התחנך בדד.

אמר - אשה קסת עורף וקפדנית, המתרחקת תמיד מחברת אנשים, הנחבאת אל כליה, חנכה אותו בדיוק ברוח זו (מכאן גם נבעה שנאתו הרבה אליה ונתוק כל הקשרים), הוא פתח את התכוונה הזאת - בהיותו מין ילדים בבית הספר תמיד הרגיש את חברתם לזו. הרמה גם סבל הכיר לדעת היטב מה זה רעב וקור. זה הגביר את גאותו ויחד עם זה את החיטה שמינו למין אחרים - ושתק, שתק תמיד. לזרע אינו לו כל

שעסועי ילדים וצחוקים. בשעת הפסקה בכית הספר היה יושב וקורא. תחילה קרא הכל מבלי להבין הרבה, אולם הוא התחבר עם בחור בוגר ממנו בכמה שנים שכוון את קריאתו ועזר לו בהסברה והכנת דברים שונים. מספר הנערים והנערות שקרוב היה אתם אז, לרוב היו נוצרים. היהדות היתה לצמרי רחוקה לרוחו. תמיד היה קרוב לממלגה הקומוניסטית. קרה זה פתאום שהוא עלה ארצה. מה התחיל ללטוד את הציונות וגם הכיר בה. שלוש השנים במקוה היה תלמיד חרוץ, את זמנו הפנוי מעבודה נצל לקריאה רבה מאוד. הוא עשה זאת מתוך חוסר צורת בלוי אחרת. כמה היה מקנא באנשים היכולים לבלות את זמנם שעה קלה אף ארוכה בשיחה על דא ועל הא. מעולם לא יכול היה לעשות זאת למרות רצונו הרב. היים קשים היו לו. הוא הסתבך מאד מבלי לראות אפשרות לצאת מזה, ומבלי שיהיה לו מישהו יותר קרוב שיוכל לעוץ לו עצה. היה זה איזה זמן לפני בואו לקבוץ. וכבר אז היה קרוב ל"פתרון הידוע" - אולם הוא התגבר.

לא יכול היה להתקרב לאנשים מתוך פחד שלא יבינוהו ולכן בחר בשתיקה. אולם זה גם העיקר עליו מאד, הוא ידע היטב את חסרונו זה (כשם שגם ידע הרבה מחסרונותיו האחרים) והחליט שהוא מוכרח לשנות את עצמו. היתה לו גם אמונה שהקבוץ יעזור לו בזה - א. התנאים האובייקטיביים בקבוץ. ב. קוה למצוא מספר אנשים שיבינו אותו ויוכלו לסמס לו בתור מסענת. -

ישראל התעניין בסטחים רבים וגם בהרבה התמצא בהם. כל הסאלות הסוציאליות ענינו אותו לא פחות מהסאלה הכלכלית, אולם אותה ראה כיסוד. הכיר היטב את ערכו של הכסף בימינו אולם לאמיתו של הדבר שנא אותו מאד. משרתו העקרית היתה להיטיב את מצבו הכלכלי של הקבוץ כדי שיוכל לממש את השקפותיו. בזמן האחרון החל משתלם במקצועותיו החקלאיים (חוץ מהשתלמות בסאלות אחרות שענינוהו) כדי להכין את עצמו לקראת ההתישבות אולם כח רצונו נחלש לגמרי ועצביו היו מתוחים מאד. תקופה ארוכה לחם בחולשותיו אלה ובלי תועלת. מכאן נבע יחסו הקשה לפועלים שלמטה אבין לרוחם ואתה אותם. מתוך כך גם חשב הרבה פעמים להפטר מן המסרד

ולא עשה זאת רק מתוך כך שחשב שזה יהיה הפסד גדול לקבוץ. פעמים רבות היה הולך למשרד מלא פחד פן יתנו לו לנהל קבוצה, ובשובו למחרת מהעבודה היה עוד פי כמה עצבני ונרגז במקרה שהתיחס לא יפה לפועל. את קבלת הפרוט של חיון ראה גם כפתרון לעצמו:
א. יוכל לצאת מהמשרד. ב. לא יצטרך להיות מנהל עבודה.

בכלל חשב ישראל את עצמו לאדם יבש מחוסר עסיסיות חיים. אף פעם לא הרגיש את עצמו עיף, אף פעם לא יכול היה להתרגש, גם ברגעים הטרגיים ביותר לא הוריד דמעה. ציני מאד היה. בימיו האחרונים צחק מהכל ואף מעצמו, וכן צחק גם ברגעי חיו האחרונים.

ואולם חברים, יהיה המקרה הזה לטוקסין שיצור בנו הרבה אנטי טוקסינים, אולם לא בגד המקרה הזה כי אם בגד מעשים כגון אלה.
ישראל היה חלש. לו לא היה גם הבסיס שהעניקה לנו תנועתנו. אך אנחנו נמשיך בדרך בה אנו דוגלים מימי נעורינו.
אלה.

ישראל בר הלכב ויקר הנפש שבן חיים לכל חי ואיבנו עוד בתוכנו. כרעם ביום בהיר הממתני הידיעה על מותו הטרגי. לא האמנתי למשמע אזני. היתכן? הלא רק לפני ימים אחדים בא אצלי וערך תכניות ושאל ממני עזרה בלמודו לשם השלמת היחלתו, בחינת תורה לשמה. כיצד קרה הדבר, שכל זמן שבתו לפני לא הרגשתי דבר ולא שמתי לבי לאש היאוש האוכלת את נשמתו העדינה, הלוחשת והתוססת, המתלבשת בין שאלה לפתרון, בין האידיאל למציאות. אין זאת כי אם סגור ומסוגר היה האיש וידע לכבש את המתרחש בנבכי נשמתו, טן תכוונה ממחשבותיו בגחלתו האכזרית של ההוי האפור.

זכורני אין לפני 4 שנים בערך הבליט את עצמו בתוך קבוצת צעירים אשר נתלקטה בקקוה ישראל מכל תפוצות הגולה ונפנות ארצנו הסובות על מנת לקנות

דעת החוקלאות ולהסתגל אל חיי עבודה. מעמדו של תלמיד - טירון במוסד הזה אינו מזהיר ביותר. אולם ישראל ידע להתבצר ולהסתיג עד שהפראים בותיקים לא העיזו לנגע בו לרעה.

ובתוך כותו הוא נטה שכמו לשאת בעול תפקידים צבוריים ומלא אותם בדיוק ובהתמדה. לא קרה אף פעם שישראל יטל על עצמו לעשות דבר ולא יקיים את הכסתותו. חריצותו בלמודים והתמדתו בעבודה היו למופת. בלי לאות היה שונה מרקו מאה פעמים ואחת, ועשה את תורתו חבילות - חבילות עד שנתקמה בידו. נכון הדבר - כי ידידים מועטים היו לו אולם מוקיריו רבו מאד. כל מי שבא אתו במגע, נוכח תיכף כי תוכו כבדו, כי לא היה אצלו אחד כפה ואחד בלב. הוא לא חפש דרכים ושבילים, אלא צעד בגאון בדרך בה בחר מבלי לנטות ימינה או שמאלה. ויותר מן הכל שבא את ההתכחשות או ההתרפסות, את הערמה הגלותית ואת הרצון לנצל את האחרים ולהיות על חשבונם. אמת - ישר - וצדק אלה היו החושים מהם נסזר פתיל חיו. בהנתק החושים האלה - דעך גם נר-נשמתו.

יש עץ אשר ענפיו גמישים וגזעו קפח. עץ כזה, כבא רוח סופה, יתכופף ויתנועע, יסתגל וישנה את עמדתו עד יעבר זעם וישך הסער. ואז שב הוא אל מצבו הרגיל, ומשך לצמח אף יעשה פרות. רב בני האדם הם עצים ממין זה.

אולם יש עוד עצים, והמה מועטים, אשר ענפיהם קשים וגזעם מוצק וזקוף ואין ביכלתם להתכופף. עצים כאלה שואפים אך ורק כלפי מעלה. ובבא רוח סופה נשברים ענפיהם ויש גם שיעקרו מאדמת ולא יוסיפו קום. עץ כזה היה ישראל.

אליעזר קררי.

והשעה שעת תהו ובהו, שעת ערבוב התחומים
 של אחרית וראשית, של סתירה ובנין, של
 זקנה ועלומים.
 ואנחנו ילידי בינים, ביודעים, ובלא יודעים,
 לפני שתי הרשויות משתחווים ומודים,
 (ביאליק)

הכרתיך רק שבועות מספר, וגם את עברך לא
 ידעתי. לא ידעתי את ימי ילדותך ונעוריך. השמח אם
 צוב היית, הטוב או רע היה לך, הרעבת ללחם ואולי
 התענגת על כל טוב. כי תמיד סגור היית. כגון
 בעול. ראיתיך תמיד בצאתך לעבודה, ואחריה שוב בעלמת
 במני עין זרה. בצריפך הקטן התבודדת, רק הוא השתתף
 בכאבך ובשמחתך, ובו באבקת עם גורלך. והלא פה היה
 ביתך, פה ארגת את קו חייך ופה מתת.

לא אדע גם מאין באת, המן העיר או מן הכפר,
 ונה הייתה הטביבה שחנכה אותך. כי יש לפעמים, שהאדם
 עובר את חייו מבלי להשאיר כל סימן בדרכו. בסקט
 ובצנעה אורג הוא את חייו, בסקט ובעצב מקבל את מר
 גורלו. אך יש שיתקומם נגדו, ישאף למשהו אחר, ומחפש
 מקלט בפני עצמו, שואל למוצא ודרך - ואיך!
 וישנם חיים כל כך עצובים ובלתי מובנים, וישנם יצורים
 מכאיבים ומוזרים כאחד. ואז הכל הסובב אותך לא מובן
 הוא, והכל שואל את השאלה הנצחית - למה? לשם מה כל
 זה? וסדוע?

אכן, כמודך, כמונו ילידי בינים הננו. בין
 אחרית וראשית נולדנו. בין זקנה ועלומים, בין אור
 וחושך. לקול רעם התותחים נולדנו, עת כל האדם
 מתבוססת בדמיה, והאם - האדמה - שרם הספיקה לספוג
 לתוכה את דם בניה שהועלו על מזבח לא לחם. עת התבל
 כולו זרוע מות והרס, ועל חרבותיו צעדנו את צעדינו
 הראשונים. כבר משחר ילדותנו שבענו דם, ומוחותינו
 הצעירים כבר אז קלטו לתוכם זעות, כי חיי אדם הפקר
 הם, ולא לו שייכים המה. בימי חיינו הראשונים ידענו
 כי חיי אנוש הם ללא ערך ומשקל. וכבודו ודמו - אפס!
 הקדוש בעולם, היקר בכל ערכי האנושיות, - האמונה
 באדם, הרצון העז לחיים הפועם בכל אחד, הערכת האדם

והייו באשר נברא בצלם אדם - כל אלה הערכים מדכא ומשפיל מגלף הפשיזם.

קודש הקדשים - חיי אדם - נרמסים כרמש, מושפלים ומדוכאים. כי אלה הם פני התקופה מה ערך לאדם ולחיייו בימינו אלה. אלפים ורבבות נהרגים בכל כנטי העולם, בגרמניה ובחבש, באוסטריה ובסין, בספרד ובארצנו זו הקטנה. יום - יום המסגרות השחורות בעתון, וכבר הורגלנו למחשבה, שחיי אדם זולים הם, שאבדו כל חשיבות וערך. ואנו חסרי כח מהתקומם, כי גם דבקה הספחת הפשיסטית, וכאלו מתת-הכרה קבלנו ממנה, שחיי אנוש - אפס הם!

זוהי התקופה שהולידה וחנכה אותנו עד היום! ולא פלא על כן, שלמדנו לבכל לא רק חיי הזולת, אלא גם לשלול ולזלזל בחיינו אנו. לא למצא בהם כל תכך יותר עמוק ומאשר. גם אתה, ישראל, חקרת את החיים, רצית לגלות את החוקים השולטים בהם, אך כיום אסור לנו לעסוק בחקירת החיים. הרבה יותר חשוב מזה להיות פעיל בחיים, לשנותם ולהזיזם קצת מהקצת קדימה. כי עיקר העיקרים הוא העולם הריאלי, העולם החי - החנשיים החיים. זוהי כל פילוסופית החיים ומחוצה לה, אין כלום! ולמי עוד יותר סמך, ישראל, היתה דרושה ההכרה הזאת. ודאי גם לך היתה ידועה המימרא שבה טמונה כל הפילוסופיה הסוציאליסטית: "הפילוסופים פרשו את העולם, ועלינו הוטל לשנותו". ואתה בחרת בדרך הקלה יותר, בבריחה מהחיים עצמם, לראשונה היתה בריחה אל הספר, אל המדע ואל ההשתלמות. ברחת כי לא עצרתך בכך להתנגד ולהתקומם נגד משטר חיים הסובב אותך, לעזור במדה מינימאלית לקדם את כנטי העולם. אתה ברחת, נשברת בדרך חייך. ומותך - זימל כאלו את אי בגרותך לחיים. אך אנו נדע למצא יופי בכל הסובב אותנו, להרגיש טעם ותכך בכל פעולתנו לא לראות בלבד את הכיעור שמסביב, אך נדע גם לקבל את הר. כי חייב אדם לכרך על הרעה כשם שמכרך על הטובה....

לא לברח מקשיים, ולזרוק את האחריות מעל גבו. כי אם לדרך הסלך של חיי חברה לצאת להרגיש אחריות בעד החיים ואנשים, לדעת לחיות חיים תומסים ואינטנסיביים, לאהב בכל אדם הנעורים שלנו. לשאף

לגדולות ולקוסמיות, ובקבוץ לראות חזות הכל!
 כי אם - מה נשאר לנו עוד?

הן אירופה החולה הקיאה אותנו לזרפי הארץ הזאת,
 ומה כחדש מבטים לזקים בית. אכן, הנער היהודי בגולה
 תמיד היה תלוש מהבית, אף פעם לא הרגיש קרקע מוצק
 תחת הרגליו. תמיד ליותה אותנו הרגשת חסר טעם ותכן
 בהיינו - יען כי היינו תלושים מהחיים. והכרס היתה
 טלחה פילוסופית-חיים, מבלי לדעת להגשים אותה.
 והלא זה העיקר שאסר לנו וגם לך ישראל.

צריך להתחיל מבראשית. להכות שרש ולהגיד
 "באן גבול גדודי, כאן ברית תכרות זאת ארצי ואין לי
 דרך עוד", לא ידעת ישראל את המטרה שכל צעיר
 מישראל צריך לסאף אליה, חתירה לקראת שרשיות,
 קביעות, לבנות בית, להאחז בערכים קונקרטיים של
 קרקע בית, קבוץ!

השתמשת בציטטה של אחד-העם - "המטרה מקדשת את
 האמצעים". והלא המטרה היא החיים, וזו מקדשת את
 האמצעים. ולבטוח אף אני אשתמש בציטטה של
 אותו אחד-העם הזומר: "הדרך הטבעית הכבושה לפני
 כל חי: לבקש חיים בחיים ולעמוד על נטשו כל עוד רוח
 בו".

אברהם ה.

חכיתי לזאת -

אהל בנותו בקר, בהעיר אותי רן כבשורה האיומה,
 נודעזעה עד היסוד. אולי יותר הדהימתני הבשורה
 מאשר עצם העובדא. הקנה המקפוא לשד העצמות במלים:
 "ישראל תלה את עצמו". ועד עתה מנקרות מלים אלה במחי
 ואינן בותנות לי מרגוע.

אני מתחיל להזכירו לעצמי: אתמול ראיתיו
 במעד הלון הדרי הולך מהתקלחת; לפני ימים מספר
 עבדנו יחדיו, כלילות חרף ישבנו עד מאוחר במטבח
 כל כוס קפה טחור וצלחת תמרים; לא כזמן שוחחנו על

עניני עבודה, על שאלות מקצועיות. זמן רבות, ורבות התמונות והחוויות המשותפות שמצטיירות לנגד עיני תכופות הייתי עמו במגע, אך לפעמים רק הצלחתי להמיס את סגור לבו. אני מנסה להבינו וידעתי: ישראל לא ידע לחיות, ידע זאת היטב וחפש פתרונות לחסרון הזה. חי תמיד בודד ומסוגר ואת סכום חייו כבר עשה מזמן. אולם ברגע של התעוררות החליט לעשות נסיון לחיות בקבוץ. לא פנה כאומן ישר אל חברינו שחיו במחיצתו אלא על ידי כורו מחנכו, המחשבה על חיים חפשיים בחברה צעירה. עט שאיפה מאוחדת, מיוחדת, עוררה אותו לנסיון האחרון הזה. וזמן קצר אחרי כניסתו לחברה ידע, שחיים אלה באמת הם הדרך היחידה בשבילו. למרות כל מיני הבדלי השקפות בינינו לבינו על דיי קבוץ, העריך אותנו מאד. ללא לאות דאג לקבוץ בהשגת עבודה, בטפוח משק העזר ובטפול בו. הוא ידע אולי טוב מכלנו שמטרתנו הנשגבה מתגלמת בתישבות על הקרקע. שם יוכל לסתח את מלא יכולתו, שם, ולא בהדרכה והמרצת פועלים בטוריה, יראה את כשרונו. כי חקלאי היה במלא מובן המלה. אהב את החקלאות, את הטבע ואת העבודה. רק לפני כמה ימים, בחזרנו יחד מהעבודה ספר לי שלפני עלייתנו להתישבות יסע לכל המסקים בארץ ויאסף זרעים של פרחים ועצי נוי, ואז יתכן תכנית של המחנה בנקודתנו והמחנה יהיה היפה ביותר בכל הארץ. שם, שם ימצא את הטעם החסר לו לחיים, הספוק בעבוד האדמה כאכר חפשי.

שנא את הטושבה, את המרדס, אבל רצה לנצל לטובת הקבוץ, לנצל מתוך שנאה ובוז. ראה בהם תחנה בדרך, ולמה לא אזר כח/אזר, למה נשרף בו?? - הוא עשה את מעשהו בהכרה מלאה למרות שהו עלה בדרך חיים הנכונה. אולי נמסקה העליה לרגע, אולי חלה פתאום ירידה קטנה, וברגע כזה סכס את הסכום האחרון. ומכבידה עלי השאלה האם נתנו לו את מלוא הסעד הדרוש לעמוד איתן גם ברגעים כאלה? - ישראל היה מלא סתירות פנימיות, היה חלש, בגפורה הרגעית מתגלמת חולשה נצחית ופחד.

אחרי 4 שנות חיים משותפים - הלכת מאתנו

ישראל, אחרי 4 שנות למודים ועבודה.
 4 שנים היינו - יחד ותמיד בעצמך היית, למדת עבודת -
 ומתוך כך נוצרו הקשרים בינינו, אף כי היית נחבא;
 ידענו, אתה מקדיש את כל זמנך ללמודי החקלאות, לעבודה.
 היתר לא עבין אותך. בדרך מחשבתך היית רחוק מאתנו,
 לא רק רחוק אלא מתנגד לנו - עם בואך ארצה וזמן מה
 לאחרי זאת ידענו - אתה לא במחננו - בדרכך האידיאו-
 לוגית היית קומוניסט, כן לא אתנו היית, אבל הגורל
 טפה על פניך, ידעת להסתכל אל פני המציאות, עברת את
 הארץ, למדת אותה ומתוך כך גם התקשרת אליה, ובהתאמה
 לדרכך הסוציאליסטית, הצטרפת אלינו אל מחנה המגשימים
 אל מקימי הריסות חקלאות ארצנו, אל מקימי המשק
 הקבוצי. ידענו - אינך שלם אתנו בדרכנו האידיאולוגית
 ולא היית שלם עד יומך האחרון, כן, ועובדה זו הרחיקה
 אותך קצת מאתנו, ולא פעם, וגם בימים האחרונים,
 הפרידה עובדה זו בינינו. אבל קשר אותך אלינו הרציון
 המשותף שאנו הולכים לקראת הקמת משק קבוצי. -
 ישראל, זאת הייתה משאת נפשך - לזאת עבדת ולזאת
 רצית והיית מוכן למסור את ידיעותיך.

כן ישראל - כל דרך ובפרט דרך חיים כדרכנו
 אינה סוגה בשוטנים, דרכנו מלאה סתירות והתלבטויות,
 דרכנו קשה היא, מלאה חתחתים ולמען לעבור את הדרך
 יחד, ולהגיע אל המטרה להגשים את אידיאל חיינו -
 דרוש כח, צריך להתאמץ. ואיך הרשית ישראל, לעצמך
 לעזוב את המערכה, איך בחרת לך דרך - לא דרך, האם
 יכולת בזמן סך הזמנים לראות את ת ידיך בהפקרת החיים
 בהפקרת ידיעותיך - לא ישראל, לנו אסור לחשוב כך,
 לנו אסור ללכת בדרך זו. אנו צריכים לדעת - חיינו
 אינם רק שלנו - בשעה שמבחוץ תשכל חרב, כשמפעלנו
 עומד בטכנה, כולנו צריכים להיות בחזית - חיינו הם
 קדש לעם, למעמד ולקבוצ. בשעות קשות אלה לישוב,
 לתנועה תפקידים רבים נכוננו לנו - בשעה כזו אסור לנו,
 ואסור היה לך ישראל, לעזוב את החזית, להפקיר את
 החזית, כי מאחורינו עומד עם נרדף, עם מעובה - ולעם
 זה אנו צריכים למצא פתרון. עם זה קיים ויתקיים -
 ולו אנו צריכים להראות את הדרך - ובעדו ללחום עד
 שמת זמנו האחרונה.

כך חבריה! נדע ישראל נכסל נפל, לישראל לא
 היה כח ללכת אתנו עד הסוף. אבל נדע - חיינו, חיי
 אחד מאתנו אינם שיכים לבן. אנו למפעל וחיינו
 קדש לו.

אברהם ו.

ניר לבן - אותיות אדומות. כתב יד ברור. בלי
 שמץ של רעד, בלי שמץ של התרגשות ופחד בפני המות.
 בפני זה אשר כל אדם מפחד. אשר כל אדם ואפילו החזק
 ביותר, בתארו את זאת בדמיונו רעד יאחזו.
 והיד כותבת כך... "לא אתם ולא אלה שיבואו
 אחריכם תפתרו איזה שהוא פתרון סוציאלי, כי העולם
 רקוב מבטיסו ועד ראשו". והקטרוג הוא גדול -
 גדול מאד. אדם קטן מעמיד עצמו בפני העולם הענק.
 ונוסק על זה שכל האנושיות נלחמת, על אשר מליוני
 אנשים מתו על מזבח, ואשר נלחמים וילחמו עוד הרבה
 שנים. וכאן נשאלת השאלה. האם יש לאדם הקטן, להיות
 נחות כל כך בפני העולם הגדול - האם האדם הקטן יוכל
 ליצור משהו, יוכל ליצור משהו חדש, משהו אנושי...
 וכאן עומא... כאן ישנה פרסת דרכים גדולה. וכל דרך
 בפני עצמה היא קשה, ומסוכנת. והאדם עליו לבחור כאן
 או שם.

וישנה עוד שאלה האם האדם הבוחר בדרך השניה
 עושה זאת מתוך פחד, מתוך בריחה בפני החייט, מתוך
 הבריחה בפני היום-יום האפור והקשה, או מתוך אמץ
 לב, מתוך גבורה, מתוך "עינים נוחות". אנסה
 להביע קצת מחשבות ודוקא מתוך עינים פקוחות ודוקא
 מתוך ראית שתי הדרכים כקשות. אם נסתכל לעצם היצירה
 שלנו (הקבוץ), אשר היא קטנה - מיניאטורית, הנתונה
 בתוך עולמ "רקוב" ואשר מנסה ליצור משהו יותר יפה,
 משהו יותר אנושי, משהו יותר צודק. ובמדה ידועה
 מצליחה, ובמדה ידועה נותנת איזה שהן תוצאות, נגיע
 למסקנה שאין להיות נחות כל כך, שאין לעמוד בפני
 העולם בפה פעור ולצעוק: "אדם גמרת את תפקידך" -
 ההיפך: "אדם! אזור את כל הוויתך וצא להלחם בסות.
 כי יכול תוכל...."

זלהיפך עמידה בפני חבל תליה - היא אמנם עמידה של גבורה, אך החולשה בה רבה, נראית לי העמידה הזאת עם צינים פתוחות, אך לא פקוחות, נראית לי הסתכלות זאת, הסתכלות לנקודה אחת. אשר אתה צמוד אליה ואינך רואה חוץ ממנה דבר, ואז זה נעשה בלי ראית הסובב אותך. אז אינך רואה שום פתרון אשר כי אתה תקוע באחד.

"שחקי שחקי על תלומות כי אני
תאלם שח. שחקי כי
באדם אאטין כי עודני טאמין כן".
(שטרניחובסקי)

צ ב י .

18.8.38 יטוד המעלה

חזק חבריהו

כך נרקמת רקמת חיינו. לא גוון אחד וקבוע לה. כהה ובהיר משמשים בה בערבוביה. תוך עליות וירידות תוך לבטים וגשוס אנו צועדים קדימה. רגעי יאוש ותקוה אושר וחולשה הם סנת חלקנו כפרטים וכקבוצ. הנה נתלכד במעגל הורה תוך סמחה להקמת ענף בקבוץ - ורגע סני בעמוד הסומים בפני אסון גדול - תמיד עשינו את דרכנו לאור רעיון בו חונכנו. סמרנו על שוהר דגלנו ועל אפיתותנו ביום של "ראשון לציון" לא נתפתינו ולא הוכנו בעוררן באורו המסנוור של "עוד כמה ימי עבודה" בסכר ירוד... לא נסוגנו. כסלא הבינו אותנו חברינו בחוץ, כשמצאו שאנו "מהפכנים" יותר מדי....

די לנו אם נהיה כנים וישרים כלפי עצמנו. נלך תמיד לאורה של האמת הטנימית שלנו.

בעתון, כרגיל, כותרת: "דבר" עתון פועלי א"י ומסגרת שחורה. יום, יום; בקר, בקר, מעטה הסחור בראש כל עתון. באותו יום מסגרת שחורה מקיפה סמות סמוכה נוטרים יהודים שנפלו בקרב, בעמוד הראשון בראשו. ובג'ים בעמוד הפנימי למטה: לקבוץ א"י ג'. קבוץ א"י ג' המסגרת שחורה. חסכו עיני לא יכולתי להאמין לטראה אינך, כיצוד? קראתי, חזרתי

וקראתי את הידיעה הנוראה ובסוּם אומן לא יכולתי לה
להחזיר אותה להכרתי, לא יתכן! עלי להודות, נרגעתי
מהתרגוּת. בספן שנתים וחצי קחו הרגשותי, במסך
שנתים וחצי התרגלנו למסגרת שאורות, הורגלנו להסצא
כל הזמן בסלונה - סוערת, לקבל בחריקת שניים הכרתי,
ובסלות רגשית - ידיעות כאלה, כך קבלתי את הידיעה
על פטילת סטרגת הנוטרים האומנים, (אלמונים בשבילי)
אבל כאן, לא, אי סם מת אדם שלא ידעתי, כאן בפסק
חוט חיינו של אדם שראיתנו יום, שאכלתי אתו בחדר
אחד, שהייתי מעירו בקר, בקר לעבודה שכה אהב, וכה
הרבה השקיע בה.

ישראל איבנו... שאפתו להטבת המצב הכלכלי
בקבוץ ללא ברור אמצעים - הכריעו, וחבל... וגדול
הכאב. האם כאן, בראשון לציון היתה עיקר מלחמתנו,
האם כאן בראשון דו ככבה את ביתנו, האם לראשון
נקשר לבזה את גורל תייבנו? ראשון לציון עם עדת
פרדסניה המתנכרים, המבצלים את לשך עצמות הפועל.
עם תבאי העבודה, עם הפסדה הקבלני שבה - האם בראשון
זו כדאי היה לאבד את האויים? חבל שלא ידע לשאת
עוד - וקפד את פטיל תייבנו לפני "ראשית הדרך"....

ישראל, ישראל, חלא לפניו, ודוקא לפניו - היה
כר נרחב של פעולה: ביצירה, בהקמה ובסוס מסק עצמאי.
מה אהב את העבודה, מה הרבה להשקיע בה. וצרה היתה
היריעה בראשון מהכיל את כל פרצו. זכורים לי יפה
מלחמותיו ליגניבת ששתים פאדוך בשביל גן הירק.

כעמדי כאן לכונו תרי הגליל הסוממים החטופים
אראה כמה יקר הוא האדם, האדם אנהגעבודה. אראה -
כוחות עצומים, כוחות צעירים שלא סרץ - ידרשו כדי
להחיות סמטה זו. כאן פכודים בשמטה, תדרס עבודה
רבה ללא לאות, אבל בסלונה, בהנאה מסביבת חברים ובסלות
הטבע מסביב.

כן, יחידי, רחוק מהקבוץ נטל עלי לשאת יחידי
את הכאב. כמה נורא להסצא ברגעים כאלה רחוק מהבית.
רחוק מאותו גוף סלוכד העומד דומם מאוחד בצער ובכאב
על קבר אה...
הקבוץ באבלו.

ביגון ובצער אתיחד עם כל
אליעזו

ישראל מת - וכמו תמיד בשמעי על מות אדם סבר לי הבני
 מדעזעת. איזו אימה שתופה היא בפני המות. מת ואיבנו.
 אותו גוף מונח לפניך, אותו קלטתר מנים ידוע ומכר,
 אותו ישראל מתפרקד על המטה - וזה אינו הוא. לא תועיל
 כל תרופה, כל מאמץ, הוא לא יגיד מאומה, לא יסביר,
 לא יענה. הוא היה, היה - וכרגע אין למצא יותר...
 וכעבור זמן מה מתגבר בי רגש מועקה, אשמה. הוא
 חי בינינו, התהלך בתוכנו, חשב לפתור את חייו עמנו
 יחד, האט לא מתפקידנו היה לעזור לו. ולו גם במעט.
 אם חסרי אונים היינו להקל את עול חייו, שומה היה
 עלינו לפחות (ולו רק בהוותנו חברה מגובשת יותר) לעזור
 בו זיק של תקווה לסנוי, למסחו חדס, לתקון מה ביחסי
 האדם לחברו.

נורא לתאר מה היתה הרגשתו, בחברתנו. לחשוב
 על אותם ימים אפורים, מעיקים, ארוכים בלי גבול ושאיין

רואים בהם כל תכלית. ימים תפלים חסרי כל מטרה, חסרי
 פתרון, אלה היו חייו, ובתוכנו, בתוך קבוצנו. ומעיק
 הדבר עלי, אין אנו רואים את חברינו, אין אנו יכולים
 לקטור גטרביניהם, איבנו גם מתאמצים דינו כדי להבין
 האחד את רעהו. דלבטוף על כל אחד לחשוב את חסבונו
 לחוד. להלחם, להתאבק, לכבוט לחנוך ולהוציא מסקנות
 לבד, יחידי בין ססים חברים. ואז נשאר לנו רק להגיב
 על המעטה האחרון שלגבינו הוא הפתעה ולמעטה הנהו
 תוצאה של תהליך חיים כואבים...

ישראל תלה את עאמו, ישראל חשב שזהו הפתרון
 חשב שלא כדאי ללחום, שמטרה - הריה יאבר שהציב ויצר
 האדם כדי שיוכל לחיות, ומכיון שאיבנה בכלל וברגע
 שחדל להאמין בה מוטב לו להדול מלהיות. כך חשב הוא,
 ועלינו להתנגד, עלינו להסביר את יחסנו הסלילי למעטה
 זה, לברר... אבל חברים, רודפת אותי ההרגשה שלפני
 מחנה אשום, אם לא ערל לב. אדם העמיד על כף המאזנים
 חיים ומות, ובחר במות, חסכו רגע - מות... ואחרי
 יומים שמחננו טרים! במחננו טורקים! אחרי יומים,
 מלבד חברים מספר הנאכלים כלפי פנים ומחייכים בהכרח
 חוצה, אין החברה מרגישה בהעדר אחד מחבריה. הוא חי
 בתוכנו, עבד עמנו, התמסר למפעלנו המשותף, הוא היה
 "אננו" ערך חבירי צדקו ופני המחנה שבו להיות פשהו

חברים יקרים!

נבהלתי מאוד בראותי את מודעת האבל של המטרה הקבלני
 בראשון לציון. בדוע הראשון לא הבנתי את פרוש המלים
 הללו ולא תפסתי טעמיה מתנוסס שט קבוצנו - קבוצי.
 נרק זמן מה אתי כן החילוני להבין, וחטט מוצדק
 התעורר בקרבי. אגיד באמת - לא נודעו עתי
 כי אין לי כל קשר אמוציונולי עם מעשהו. אין אני
 יודע את סבותיו ואת המסבות - איך בקרבי סמך הבנה
 בענו. למדועזע - פרוש להבין במקצת האולי להצדיק
 בו עיר קצת. ובגלל זה לא נודעו עתי.

אני מאסער - צער וכאב אחזוני. לא על מותו.
 רק על זה שהמקרה קרה בקרבנו ואולי בדרך עצם מחננו
 שהמקרה קרה לבנו - לקבוצ האציה ביותר, לקבוצ כה יפה
 כה רעבון, תוסס המלא מתיחות לקראת עתיד התמיד שאפנו
 ליצור ולהיות עד כמה שיכולנו מקוריים, באמנים
 לעצמנו, נהנה פתאום תולך חבר מתוכנו דרך אשר לא
 דרך - דרך לא הולמת את מהותנו, דרך מפעט סלולה
 בקבוצים רבים, הוא נכבד להתלשתו, והכנעתו היא אכזרית
 בי פוגעת היא בקולקטיב שלם, בעצם חייו החברתיים,
 בשאיפותינו והיא עלולה לפגוע פגיעה קשה במפעלנו,
 בראשית התחנות. ועל כן הנני מצטער. כאב גדול על
 זה לי, שהחולשה התגבשה אלי מחננו ובצעה את מזימתה.
 אבל מאידך בטוח אני שלא תרכו באבל, ושהיום=
 יומיות טוב תלוט עליכם ושתראו בהקדם את המטרה
 הרהוקה במקום את מעט הטעה, אם אתם לא תתגברו
 על הרגשות - פי כן?

וככה שלוחה אליכם השתתפותי בצערכם - צערי
 והנני מעיד לקשר למפתח - אבל זה את סמטנו הישנה;
 "על אף הכל פוכרהים אנך להמטיך בדרך בה התחלנו
 וגם במטיך בה עד סנקים את מפעלנו העצמאי על קרקע
 בתולה"

לכל חברי קבוצי

חזק ואמן!

אליקים.